

60. Békéssámson, Szőlősi-határ-dűlő
(KÖH 65128)

(Békés megye) B

2009. május 19-én Lichtenstein Lászlóval helyszíni szemlét végeztünk a Szőlősi-határ-dűlőben lévő földvár körül. Most a térképen alaposan szemügyre vételezve a helyzetét, s figyelembe véve a hatástanulmány adatait, megállapítottuk, hogy nagyrészt Békéssámson határába tartozik. Mostani terepbejárásunk olyan területet érintett, ahol tavaly a vegetáció miatt nem tudtunk, most pedig módunkban állt terepet járni. A térképen is jelölt Vági-tanya helyének magasságától indultunk be gépkoocsinktól, s 200–300 m-en keresztül alig-alig találtunk edénytöredékeket. A sáncon viszont viszonylag nagy mennyiségben találtunk leleteket. Azt tapasztaltuk, hogy a leletanyag főként a sánc ívéen összpontosul. Szép számú őskori/bronzkori leletanyagot gyűjtöttünk, melyet az orosházi múzeum régészeti topográfiai gyűjteményben helyeztünk el.

RÓZSA ZOLTÁN

61. Bénye határa

(Pest megye) Ő, Sza, Á, Kk, I

2009 augusztusában Bénye község településrendezési tervének módosításához kapcsolódó régészeti hatástanulmány készítése során az alábbi lelőhelyek szemlét végeztem el. A bejárás célja az ismert és új lelőhelyek lokalizálása, kiterjedésük pontosítása és állapotuk meghatározása volt. Leletet nem gyűjtöttem.

Alszeg (KÖH 72117): Bénye község polgármesterének szóbeli közléséből arról értesültem, hogy kb. 20 évvel ezelőtt a Fő út mögötti „Kis közzel” szemben, az egyik ház udvarán cseréptöredékekkel és állatcsontokkal teli méhkas alakú gödröt találtak. A leletekről értesítették a múzeumot (nem tudni melyiket), ahonnan állítólag kiszállás is történt. A polgármester a területet is megmutatta, de annak beépítettsége miatt a felszíni lelőhely-lokalizáció ma már nem lehetséges.

Fő út 138. (KÖH 72115): Bénye község honlapján a következő szöveg olvasható: „...Bénye Fő út 138 szám alatti löszpartból előkerült sír. Mivel a leleteket gyerekek találták meg, így annak nagy része el is pusztult. Csak egy bronz karperec, egy sérült agyagedény és valamely végtag csontja maradt meg...” A leletek sorsáról a polgármester nem tudott érdemi információt adni. A helyszíni szemle alkalmával a családi ház udvarára bejutni nem lehetett. Az említett magas löszfal az utcáról is látható.

Kisasszony-völgy (KÖH 72113): A bejárás során lokalizált lelőhely a község DK-i szélén a Bényei-patak kanyarulatától D-re, a patakon átívelő híddal szemben emelkedő domb ÉK-i fekvésű oldalán található. A terület a szemle idején betárcsázott gabona volt. A felszínen intenzíven jelentkező lelőhelyen kora vaskori, szarmata és középkori cserepek, tapasztástöredékek és állatcsontok gyűjthetők.

Patai-rét (KÖH 72111): A bejárás során lokalizált lelőhely a községtől ÉK-re, a Bényei- és a Gombai-patak által közrefogott Patai-rét DNy-i oldalán emelkedő Mogyoróska-domb lábánál található. Az EOV térkép alapján állatok tartására szolgáló karám állt itt korábban. A terület jelenleg intenzív mezőgazdasági művelés alatt áll, a szemle alkalmával kukorica volt rajta. A sorok között őskori és szarmata cserepek heverték a felszínen.

Templom-hegy (KÖH 39275): A lelőhely a község ÉNy-i szélén, a temetőtől K-re, a Bényei-patak völgyének kanyarulatába ékelődő középmagas domb hosszan elnyúló platóján található. A mezőgazdaságilag művelt területen a szemle alkalmával kukorica állt. A felszínen régészeti leletet nem figyeltem meg.

Templom-hegy 2. (KÖH 72109): A bejárás során lokalizált lelőhely a község ÉNy-i szélén, a Templom-hegynék nevezett középmagas domb hosszan elnyúló platójának K-i végén található. Itt a meredek oldalú természetes magaslat a Bényei-patak völgyének kanyarulata fölé emelkedik. A szántásban ma is megfigyelhetők a helytörténeti tanulmányok által gyakran említett Árpád-kori templom szétszántott alapfalai. A habarcsos kövek, téglatörmelék mellett számos embercsont is látható. Ennek alapján arra következtethetünk, hogy a talajművelés már nemcsak a falmaradványokat, hanem a templom körüli temető sírjait is bolygatja. A templomtól É-ra meredeken lejtő domboldalon középkori kerámiatöredékek, patics és állatcsontok gyűjthetők. Ezek a középkori telepnyomok a völgy oldalában haladó földútig intenzíven jelentkeztek. A lelőhelyen a szemle alkalmával friss szántás, lucerna és kukorica volt.

TANKÓ KÁROLY

62. Biatorbágy, Káposztás-dűlő
(KÖH 10010)

(Pest megye) Rő

2009. november elején egy biatorbágyi lakos behozott a szentendrei múzeumban egy fémkeresővel talált bronzszobrot. A szobor egy térdeplő alakot, talán szatírt ábrázol, öntött bronzból készült, szeme ezüstözve. Mellette római érmek és fibula is előkerült. Lelelőhelye a Füzes-patak Ny-i oldalán, Páty–Biatorbágy határán terül el. A GPS-el mért koordináták alapján térképre vetítettük a szobor lelőhelyét. Kiderült, hogy az MRT 7. kötetében jelölt 4. lh. és a patak közti sávba esik, tehát kívül a nyilvánított lelőhelyen.

2009. november 30-án a találó a helyszínen pontosan megmutatta a szobor lelőhelyét. Környékén sok kő- és tegulatöredéket találtunk a felszínen. A szántásban friss őszi vetés volt. December 3-án terepbejárást végeztünk, hogy pontosítsuk a topográfiaiban rosszul közölt lelőhely kiterjedését. Kiderült, hogy az végig leér a patakig. Itt a patak menti kb. 50 m-es sávban elég sok kő és tegula látszott a vetésben. A dombtető felé haladva eltűntek a kövek. A felszínen kevés római kerámia, köztük sigillata töredék is előkerült. Észak felé

a vasútvonalig tart a lelőhely (minden bizonnyal összeér a már félig feltárt Páty, Malom-dűlőben lévő teleppel a vasút és az M1 út túloldalán). Dél felé majdnem elér a lakóparkig, a nyilvántartott 9. lelőhelyig. A köves sáv nem tart addig, kerámia elég kevés volt, így bizonytalan, összeér-e a két lelőhely.

A szobor lelőhelyén, a patak menti nádas sávtól mérve 13 m-re nyitottunk egy 1×1 m-es szondát. A felső 55 cm-ben köves szántott humusz volt, alatta sárga altalaj, objektum nem jelentkezett. A szobor a megtaláló elmondása szerint kb. 15 cm mélységben feküdt. Valószínűleg egy már szétszántott kőépülethez tartozott.

Munkatársak: Mali Antal, Boruzs Katalin, Laczkó Sándorné, Túry Miklós.

OTTOMÁNYI KATALIN

63. Biatorbágy határa

(Pest megye) Ő, U, B

2009 folyamán régészeti hatástanulmányok készítéséhez az alábbi lelőhelyek állapotfelmérő bejárását végeztem el. A bejárás célja az ismert és új lelőhelyek lokalizálása, kiterjedésük pontosítása és állapotuk meghatározása volt. Leletet nem gyűjtöttem.

Disznó-lapos (MRT 7. k. 1/16 lh., KÖH 9977): A lelőhely a Bia-tóba torkolló patak Ny-i partján emelkedő domb D-i lejtőjén, egész a dombtetőig húzódik. Az MRT által jelölt viszonylag nagy területen, a sarjadó gabonában csekély intenzitással bronzkori cserepeket figyeltem meg. A leletek főként a domb lábánál sűrűsödtek, miközben a dombtetőn csak alig néhány edénytöredék hevert. Ez valószínűleg a talaj felszínén is megfigyelhető erózióval magyarázható: az intenzív mezőgazdasági művelés következtében a domb tetejéről a barna termőtalaj erősen lekopott és már a löszös-agyagos altalajt szántják.

Kő-domb (MRT 7. k. 34/15 lh., KÖH 10011): 1976-ban az MRT terepbejárása során beszámoltak róla, hogy a vasútvonal építésénél régészeti leletek kerültek elő. Az MRT által megjelölt területen ma a vasútállomás található, amelynek jelenlegi állapotából kitűnik, hogy a korábbi építkezések során végzett földmunkákkal jelentősen bolygathatták, akár meg is semmisíthették a régészeti lelőhelyet. Ezekhez a munkákhoz kapcsolódóan régészeti tevékenység nem történt, ezért a lelőhely állapotára és a bolygatás mértékére vonatkozóan nincs adatunk. A terület beépítettsége miatt ma már felszíni lelőhely-lokalizációra nincs lehetőség, vagyis a lelőhely kiterjedése és állapota kizárólag helyszíni bejárással nem határozható meg.

Vasútállomás (KÖH 71961): A bejárás során lokalizált lelőhely a biatorbágyi vasútállomástól ÉNy-i irányban, a vasút és az 1. sz. út között található. Ezen a szántón újkőkori kerámiatöredékek gyűjthetők. Az őskori település eredetileg a mai vasút helyén is folytatható, de a lelőhely ezen részét a vasút bevágásával már korábban elpusztították. A közepes intenzitású

lelőhely még bolygatatlan területe a szemle alkalmával ugaron volt, de beépítését a közeljövőben tervezik. Az újonnan lokalizált lelőhelynek a Kő-domb lelőhelyhez való viszonya az MRT térképe alapján nem kérdéses: valószínűleg két külön lelőhellyel van dolgunk.

TANKÓ KÁROLY

64. Bihartorda, Rózsa-határ

(KÖH 67455)

(Hajdú-Bihar megye) Á

2009. november 30-án és december 1-jén a Hajdú-Bihar Megyei Múzeumok igazgatósága régészeti próbafeltárást végzett a Bihartorda és Bihardancsháza között tervezett ivóvízvezeték nyomvonalára eső lelőhelyen. Az ismeretlen korú temetőt rejtő lelőhely egy 80–100 m átmérőjű, kb. 50 cm relatív magassággal rendelkező, alacsony, ovális dombocskára és közvetlenül a Bihartordát Bihardancsházával összekötő országút D-i oldala mellett található. Az országút É-i árka mellett húzódó nyomvonalon 1,5 m szélességben és 100 m hosszúságban kutattunk. A kinyitott kutatóárokban 70–80 cm mélységben értük el az altalajt. A szondában régészeti jelenségeket nem találtunk.

December 10-én műszeres lelőhely-felderítést végeztünk az országúttól D-re eső kis dombocskán. Ezen a területen lucernavetésben, a dombocskára közepe táján, több helyen emberi csontokat észleltünk és 10 cm-es mélységben egy bronzból öntött, kerek, rovátkolt külső peremű gyűrűt találtunk. Ugyanilyen gyűrűk ismertek a Püspökladány, Eperjes-völgy nevű lelőhely 10–11. századi, köznépi sírjaiból. Mivel más lelet nem ismert a lelőhelyről, ezért jelenlegi ismereteink szerint, egyetlen bronzgyűrű alapján, a temető, vagy temetkezés kora a 11. századra datálható. A lelőhely korának, kiterjedésének pontosabb és biztonságosabb meghatározása, csak újabb feltárások után végezhető el.

Munkatárs: Bacskai István ásatási technikus. A geodéziai felmérést az Archeodata Bt. végezte.

SZOLNOKI LÁSZLÓ

65. Boba, Metszész-dűlő

(KÖH 48650)

(Vas megye) B

A lelőhely a szabályozott Marcal folyó jobb partján, részben alacsony fekvésű, részben egy dombhátszerű kiemelkedésen fekszik. A területet vizenyős helyet kedvelő növényzet fedi. 2009. április 6–28. között a Boba–Ukk vasútszakasz korszerűsítéséhez kapcsolódóan végeztünk megelőző régészeti kutatást (096/1–2 hrsz.). A humuszolás után, az alacsonyabban fekvő szinten, a felületen is megjelent a talajvíz. A műholdas felvételeken jól látszik egy egykor széles ívben kanyargó folyó medre, melynek egy szakaszát sikerült a felületen is megfigyelni. Mélyebb fekvése, agyagos, vizenyős altalaj jelezte. A település objektumai azonban ebben a mederszerű